

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศอินเดียสมัยพุทธกาลเดิมเรียกว่าชมพูทวีป^๑ เป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนา โดยการเสียดสละความสุขส่วนพระองค์ของเจ้าชายสิทธัตถะ พระองค์ทรงเสด็จออกผนวชเมื่อพระชนมายุ ๒๙ พรรษา เพื่อแสวงหาความหลุดพ้นจากความทุกข์ และนำไปสู่ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในกาลต่อไป เมื่อพระองค์ทรงออกผนวชได้ ๖ พรรษา ภายหลังจากการบำเพ็ญความเพียรเพื่อแสวงหาความหลุดพ้นนั้น พระองค์ทรงมีพระชนมายุ ๓๕ พรรษา และเวลานั้นพระองค์ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ภายหลัง ๒ เดือนจากนั้น พระองค์ทรงได้ประกาศพระศาสนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ และพราหมณ์ชื่อ โกณฑัญญะก็ได้ดวงตาเห็นธรรมเกิดความเลื่อมใสพระพุทธเจ้าได้ทูลขออุปสมบทเป็นพระภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า ดังนั้นจึงถือได้ว่าพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นแล้ว โดยครบองค์ประกอบ ๓ ประการ เรียกว่า พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ต่อมาไม่นาน พราหมณ์อีก ๔ คนได้แก่ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ก็ได้บรรลुพระสัจจะธรรมเป็นพระอรหันต์ และได้พระยสกุณฑลอีก ๑ กับสหาย ๕๔ คน มาอุปสมบทและบรรลुเป็นพระอรหันต์เช่นกัน ในกาลนั้นพระอรหันตสาวกได้เกิดขึ้นแล้วเป็นยุคแรกในโลกจำนวน ๖๐ องค์ภายหลังจากที่มีพุทธสาวกเกิดขึ้นแล้วพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้รับสั่งให้ภิกษุสาวกนั้นไปประกาศพระศาสนาทรงตรัสว่า “ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์แก่กุลและ

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์แอนด์โฮมจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๖.

ความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วนสัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรมผู้รู้ทั่วถึงธรรมจักมีผู้รู้ธรรมภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม^๒”

ในการเผยแผ่พระศาสนาครั้งนั้นจะเห็นได้ว่าพุทธพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภิกษุว่าเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเพราะหากแต่ลำพังพระองค์เองในการเผยแผ่พระศาสนาอาจใช้เวลามากในการแผ่กระจายให้เป็นวงกว้างหากแต่ได้สาวกหรือผู้ช่วยเพิ่มก็อาจทำให้การเผยแผ่นั้นแผ่กระจายเป็นวงกว้างได้เร็วขึ้น ดังนั้นในพุทธพจน์นี้จึงเห็นว่าภิกษุมีความสำคัญมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระปลัดสามารถ ฐมฺมชาโร (ชีวะพฤกษ์) ได้ให้ทรรศนะว่า “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยก่อนนั้น ได้ทำกันหลายรูปแบบ ได้แก่การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับ โดยที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่า ให้แสดงธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็นแสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เลียดสีข่มผู้อื่น ตลอดจนยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด มีความสำรวมในศีล เป็นต้น”^๓

และผลของการส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาในครั้งนั้นทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ต่างพากันเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า จำนวนของภิกษุนั้นก็ได้เพิ่มจำนวนขึ้น จากเดิมมีพระ

^๒วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๓พระปลัดสามารถ ฐมฺมชาโร (ชีวะพฤกษ์) “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินฺทปญฺโญ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

อรหันตสาวกแล้ว ๖๐ องค์ ก็ได้เพิ่มอีก เป็นจำนวน ๑,๒๕๐ องค์^๔ เป็นลำดับ และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมีภิกษุจำนวนมากในบางครั้งก็เกิดปัญหาในหมู่ภิกษุสงฆ์ ดังจะเห็นได้ในสมัยพุทธกาล ครั้งหนึ่งภิกษุทั้งหลายมีความเห็นในพระธรรมวินัยที่แตกต่างกันออกไปทำให้เกิดปัญหา มีการทะเลาะวิวาทกันขึ้น เสียศีลกันด้วยฝ่าปากในหมู่ภิกษุ แม้ในสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่ก็มีอาจทรงห้ามการทะเลาะวิวาทนั้นได้^๕

พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในช่วงหลังพุทธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาได้มีภิกษุสงฆ์เพิ่มเป็นจำนวนมากขึ้น และภิกษุบางกลุ่มมีความเห็นในพระธรรมวินัยที่แตกต่างกัน และตั้งแต่สังคายนาครั้งที่ ๒ เป็นต้นมากลุ่มภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาแบ่งกลุ่มอย่างชัดเจนเป็น ๒ ฝ่าย คือ อัจฉริยวาทหรือมหายาน และ เถรวาท^๖ คือฝ่ายที่ ๑ ถือตามพระธรรมวินัยเดิมไม่ยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ถือมติปฏิบัติตามอย่างพระเถระทั้งหลายนับตั้งแต่การสังคายนาครั้งที่ ๑ ซึ่งมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน ภิกษุกลุ่มนี้เรียกว่า เถรวาท หรือ สดวิรวาทคือ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด และฝ่ายที่ ๒ ถือข้างอนุโลมคัดแปลงพระธรรมวินัยตามกาลเทศะ ภิกษุกลุ่มนี้ไม่ถือเคร่งในวินัย แต่ถือหนักไปทางปรมาัตถธรรม และกลุ่มนี้ก็มีเชื่อตามคณาจารย์ผู้บรรยายคำสอนพระพุทธเจ้าทำให้เกิดแนวคิดทางปรัชญามีทฤษฎีใหม่ ๆ หลายแขนง ภิกษุกลุ่มนี้เรียกว่า อัจฉริยวาท คือ ถือตามวาตะของอาจารย์อาจารย์ว่าอย่างไรก็ว่าอย่างนั้น

ต่อมาพระภิกษุสองกลุ่มนี้ก็แยกแตกออกเป็นหลายนิกายเพิ่มมาก พอสรุปได้เป็น ๒ นิกายหลัก ๆ คือ ๑ นิกายเถรวาท และนิกายมหายาน นิกายสายเถรวาทมีความเจริญรุ่งเรืองในแถบเอเชียตอนใต้ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศศรีลังกา

^๔ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน ตอน ว่าด้วยพระสูตร เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๗.

^๕ ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๓๖/๒๓๖.

^๖ เสถียร โพธิ์นันทะ , ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔ ,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๔๓), หน้า ๕๐.

และนิกายสาขมหายานมีความเจริญรุ่งเรืองในแถบเอเชียตอนเหนือ ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศทิเบต ประเทศเวียดนาม ประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น^๙

ความสำคัญที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของพุทธองค์ที่ทรงวางไว้ อีกทั้งยังมีความหวังว่าหากพระภิกษุสงฆ์มีความเข้าใจตามพุทธประสงค์ และปฏิบัติตามได้ถูกต้อง คงมีสักวันที่ภิกษุสงฆ์ทั้งหลายทุกนิกายรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ ความเป็นมาของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ คุณลักษณะของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๔.๓ คุณค่าของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลัก จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัย บทความ วารสาร ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

^๙ สุชีพ ปุญญานุภาพ, ประวัติศาสตร์ศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐, หน้า ๒๐๗.

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ศึกษาวิเคราะห์ หมายถึงการค้นคว้าข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ ให้ละเอียด เพื่อหาคำตอบข้อเท็จจริง โดยการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล

๑.๕.๒ ภิกษุ หมายถึง นักบวชในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ได้บวชตามหลักพระวินัย

๑.๕.๓ พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึงพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาล ถือหลักของธรรมและวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนและบัญญัติไว้

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ นายจิตรเทพ ปิ่นแก้ว กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต “คุณลักษณะเฉพาะของพุทธสาวก : กรณีศึกษาหลวงปู่หล้าตาทิพย์(พระครูจันทสมานคุณ)” ว่าหลังจากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงมีพระทัยในสังฆธรรมอันล้ำเลิศที่พระองค์ได้ค้นพบ คือ อริยสัจ ๔ อันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคพร้อมทั้งกฎไตรลักษณ์ พระองค์ทรงเชื่อว่า ในโลกมนุษย์นี้ ไม่มีใครคนไหนจะคัดค้านทฤษฎีนี้ได้และพระองค์ก็ได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนาขึ้นมาในโลกเป็นครั้งแรก โดยมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงตามพระองค์อุทิศตนเข้ามาเป็นสาวก ในพรรษาแรก เมื่อพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสีนั้น พระอรหันต์สาวกได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก ๖๐ องค์ ท่านเหล่านั้นล้วนเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมกับพระองค์ เพื่อให้พระธรรมคำสอนแผ่ไปในมวลมนุษยชาติและเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม พระองค์จึงทรงมอบนโยบายในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าพระสาวกซึ่งเป็นพระอรหันต์รุ่นแรกจำนวน ๖๐ องค์นั้น เพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นปณิธานอันยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมหาศาล^๔

๑.๖.๒ พระครูธรรมธรรมาภรณ์ (ไกรทอง) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต “ศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระรัฐบาลและพระสาวกผู้บวชด้วยศรัทธา” ว่า ในพุทธบริษัท ๔ พระพุทธเจ้าทรงมีพระประสงค์ที่จะให้กลุ่มนักบวชคือภิกษุเป็น

^๔จิตรเทพ ปิ่นแก้ว “คุณลักษณะเฉพาะของพุทธสาวก:กรณีศึกษาหลวงปู่หล้าตาทิพย์(พระครูจันทสมานคุณ)” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

แบบอย่าง เป็นบุคคลตัวอย่างของสังคัมพุทธ จะสังเกตได้จากระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการพิจารณา
รับบุคคลเข้ามาสู่สังคัมสงฆ์ ในสมัยแรกพระพุทธเจ้าทรงดำเนินการด้วยพระองค์เอง และมีพระอรหันต
สาวกเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^๕

๑.๖.๓ พระปลัดสามารถ ฐมฺมชาโร (ชีวะพุกภัย) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินฺทปญฺโญ)” ว่า
ครั้นภายหลังพุทธกาลบทบาทและหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาดกเป็นภาระของพุทธบริษัท
โดยตรง โดยเฉพาะพระสงฆ์สาวกซึ่งเปรียบเสมือนทัพหน้า ที่ต้องคอยทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เผยแผ่
โดยมีพุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์คอยสนับสนุนและให้ความสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ^๖

๑.๖.๔ พระใบฎีกาอินฺถนอม มหาวิโร (ศรีหาคา) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง” ว่าเมื่อ
อัญญาโกณฑัญญะได้อุปสมบทแล้วก็มีผู้อุปสมบทตามจำนวนมาก ซึ่งพระพุทธองค์ก็ทรงอนุญาตโดย
ไม่ได้บังคับ เป็นการอุปสมบทด้วยความสมัครใจ ผู้อุปสมบทก็มีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ มุ่งที่จะทำที่สุด
แห่งทุกข์ เพื่อเข้าสู่ความหลุดพ้น จึงเป็นการอุปสมบทที่บริสุทธิ์ ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอุปสมบทมากขึ้น
และพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวาง พระองค์ก็ทรงมอบให้พระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติงดงาม
สามารถเป็นพระอุปัชฌาย์แทนพระองค์ได้ แต่เป้าหมายของการอุปสมบทก็ยังอยู่ที่การปฏิบัติพัฒนาจิต
เพื่อยกระดับให้พ้นจากกิเลสตัณหา เข้าสู่พระนิพพาน เป็นการขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ การอุปสมบทได้
สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ด้านความเป็นอยู่ ค่านิยมแบบแผนทางวัฒนธรรมและชีวิตของสังคัมใน
สมัยพุทธกาล ซึ่งจุดมุ่งหมายที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการอุปสมบทคือการแสวงหาความหลุดพ้น หรือ

^๕ พระครูธรรมธรรmgrงกชคุนฺธาโร (ไกรทอง) “ศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระรัฐบาลและพระสาวกผู้บวชด้วยศรัทธา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัย
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๖ พระปลัดสามารถ ฐมฺมชาโร (ชีวะพุกภัย) “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอุบาลีคุณูปมา
จารย์(ปัญญา อินฺทปญฺโญ)” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัย
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

เพื่อให้บรรลุสัจภาวะอันสูงสุด คือนิพพาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสมัยพุทธกาล เป็นยุคของปรัชญาที่เน้นเกี่ยวกับความคิดในการแสวงหาความหลุดพ้น ต่อมาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตมี ๓ วิธีด้วยกัน คือ การอุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา, การอุปสมบทแบบไตรสรณคมน์, และการอุปสมบทแบบญัตติจตุตถกรรมวาจา หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานแล้ว พระสงฆ์บางกลุ่มได้มีแนวคิดที่แตกแยกออกไปจนกลายเป็นหลายนิกาย หลายความเชื่อ มีเพียงนิกายเถรวาทเท่านั้นที่ยังรักษาลัทธิการเดิมของพระพุทธศาสนาเอาไว้ทุกประการจนถึงปัจจุบัน^{๑๑}

๑.๖.๕ ทิพากาณูจน์ ประการัตน์ กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่า ภายหลังที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ได้ทรงประกาศพระพุทธศาสนามีพระสาวกที่มีความสามารถในทางอิทธิปาฏิหาริย์ คือพระมหาโมคคัลลานะ ท่านมีความโดดเด่นในทางอิทธิปาฏิหาริย์สามารถแสดงฤทธิ์ไปยังภูมิของสัตว์นรก และไปโลกสวรรค์ชั้นต่าง ๆ ท่านได้พบเห็นสัตว์นรกในขุมต่าง ๆ ที่ได้รับทุกข์ทรมานด้วยผลบาปกรรมที่ทำไว้ในเมืองมนุษย์ ท่านจึงนำข่าวสารของสัตว์นรกและของเทพบุตรเทพธิดาเหล่านั้นมาแจ้งแก่บรรดาญาติและชนทั้งหลายให้ทราบ ทำให้บรรดาญาติและชนเหล่านั้นพากันละเว้นกรรมชั่วลามก อันจะพาตนไปเสวยผลกรรมในนรก พากันสร้างบุญกุศลอันจะนำตนไปสู่สุคติ และได้ทำบุญอุทิศไปให้แก่ญาติของตน ชนบางพวกที่ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พากันละทิ้งศาสนาเดิมหันมาศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น^{๑๒}

๑.๖.๖ ชีรวาส บำเพ็ญบุญบารมี กล่าวไว้ในโครงการธรรมวิจัย “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่า ภิกษุ (Monk) หมายถึง บุคคลผู้เสียดสละชีวิตฆราวาสออกบวช ถีอเพศบรรพชิต เพราะเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าปฎิญาณตนเป็นสาวก ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการบิณฑบาต อุทิศการบวชเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน ผ่านพิธีกรรมที่เรียกว่า อุปสมบทวิธี

^{๑๑}พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาคา) “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษากรณีตำบล หัวขวา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๑๒}ทิพากาณูจน์ ประการัตน์ “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

สมัยพุทธกาล ภิกษุอาศัยอยู่ตามโคนไม้ ราวป่า ลอมฟาง ถ้ำหรือภูเขา เมื่อสังคมวิวัฒนาการ จึงอนุญาตให้อยู่จำพรรษาในอารามหรือวัดที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางของชุมชน ศาสนาก็ไม่เกี่ยวกับเทพเจ้าแต่มีจุดมุ่งหมายที่การขัดเกลากจิตใจให้สะอาด อยู่ในความสงบ เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา^{๓๓}

๑.๖.๗ พระภวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) กล่าวไว้ในหนังสือ “พระแท้ผู้สร้างสันติภาพโลก ภาคที่ ๑ โลกขาดพระพุทธศาสนาไม่ได้” ว่า ภิกษุคือผู้ออกบวช เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะบวชระยะสั้น หรือระยะยาว โดย ๑) การเป็นผู้มีอุดมการณ์บริสุทธิ์ คือ มีเป้าหมายสูงสุดของการบวชอยู่ที่การทำพระนิพพานให้แจ้ง เพราะเห็นภัยในวัฏสงสาร จึงออกจากเรือน บวชอุทิศชีวิตในพระพุทธศาสนา ๒) เป็นผู้ฝึกฝนอบรมตนเพื่อมุ่งปราบกิเลสอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน คือ เมื่อบวชแล้ว ไม่ว่าจะบวชระยะสั้นหรือตลอดชีวิต ก็ทุ่มชีวิตฝึกฝนอบรมตนตามพระธรรมวินัย มีความเป็นอยู่เรียบง่าย สวรรมกาย วาจา และใจ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ยินดีในการเจริญกรรมฐานเป็นปกติ เพื่อมุ่งทำลายกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไป ๓) เป็นผู้อุทิศตนเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ชาวโลก คือ มุ่งมั่นตั้งใจสั่งสอนอบรมชาวโลก ให้ปีติตรึก เปิดสวรรค์ และถางทางไปพระนิพพานให้แก่ตนเองได้ ด้วยให้ชาวโลก รู้จักความจริงของโลกและชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ตั้งใจฝึกฝนอบรมตนให้หมดกิเลส จึงเป็นการสร้างสันติภาพโลกอย่างแท้จริงให้บังเกิดขึ้นในปัจจุบัน^{๓๔}

๑.๖.๘ เสถียร โพธิ์นันทะ กล่าวไว้ในหนังสือ “ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา” ว่านิคายเถรวาทเป็นนิกายที่สามารถรักษาพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บริสุทธิ์บริบูรณ์กว่านิกาย

^{๓๓}ธีรวัธ บำเพ็ญบุญบารมี “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท” โครงการธรรมวิจัย.

หลักฐานทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา, (ตามหลักสูตรวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนา มูลนิธิบุญญานิกาย, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

^{๓๔}“พระภวนาวิริยคุณ(เผด็จ ทตฺตชีโว), พระแท้ ผู้สร้างสันติภาพโลก ภาคที่ ๑ : โลกขาดพระพุทธศาสนาไม่ได้. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ปทุมธานี : โรงพิมพ์ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๕๕๗) จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๓ – ๑๒๔.

อื่นๆ และเป็นนิยายซึ่งเคารพต่อมติของพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายในครั้งปฐมสังคายนา จึงเป็นนิยายซึ่งสืบเนื่องมาแต่บรรดาพระเถรานุเถระครั้งกระนั้นโดยตรง ฉะนั้นจึงเรียกว่า “เถรวาท”^{๕๕}

๑.๖.๕ มหาเถรสมาคม เรียบเรียงไว้ในหนังสือ “มิลินทปัญหา” ว่า พระเจ้ามิลินทที่มีพระราชปจฉาถามพระนาคเสนถึงลักษณะบุคคลจะเข้าบรรพชาบวชในพระพุทธศาสนานี้มีประโยชน์อย่างไร พระนาคเสนถวายพระพรว่า ครุฑานะบพิตรพระราชสมภารผู้ประเสริฐในสิริไพศาลวรรคคนทั้งหลายคิดต่างกัน บางพวกนั้น คือ ท้าวพระยาเบียดเบียนใช้สอย หนีออกไปบวชในพระพุทธศาสนาก็มี บางทีบรรพชาเพื่อจะให้คุ้นเคยท้าวพระยา รู้จักมักไคร่ก็มี บางทีบวชเพื่อจะได้อิสรียศเป็นทางอันใหญ่ บางทีบวชเพื่อจะได้อาหารเลี้ยงชีวิต บางทีคิดกลัวภัยโจรจะคอยฆ่า กลัวภัยท้าวพระยาจะฆ่าตี กลัวภัยเจ้าหนี่งจะตามทวง กลัวสิ่งทั้งปวงนี้ก็หนีเข้าบรรพชา ที่ว่าจะคิดถึงตัวกลัวภัยในสงสาร ออกบรรพชาปรารถนาพระนิพพานก็มี ขอถวายพระพร^{๕๖}

๑.๖.๑๐ พันตรี ป.หลงสมบุญ กล่าวไว้ในหนังสือ “พจนานุกรม มคธ – ไทย” ว่า ภิกษุ คือ ๑) พระผู้ชายของพระพุทธศาสนา เป็นบริษัทที่ ๑ ใน ๔, ผู้เห็นภัยในสังขาร, ผู้ทรงไว้ซึ่งแผ่นผ้าที่ตัดหรือขาดแล้ว, ผู้ทำลายกิเลส, ผู้มีการขอเป็นปกติ, ได้ขอแล้วโดยปกติ ย่อมขอ จักขอ, ผู้มีการขอเป็นธรรมดา, ผู้มีการทำดีในการขอ, ผู้เห็นภัยในสงสาร, ๒) ชื่อของคณวรรณะพราหมณ์ระยะที่ ๔ ของชีวิตยังชีพโดยภิกขาจาร^{๕๗}

^{๕๕} เสถียร โพธิ์นันทะ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘๖.

^{๕๖} มหาเถรสมาคม, มิลินทปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๔๘.

^{๕๗} ป.หลงสมบุญ, พจนานุกรม มคธ – ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๔๓.

๑.๖.๑๑ พระมหาโมคคัลลานะ “อภิธานวรรณนา” ได้วิเคราะห์ความหมายของภิกษุไว้ว่า ภิกษุคือ
 ติ ภิกขุ ผู้ขอ ชื่อว่าภิกขุ, ภยัภิกขุคือติ ภิกขุ ผู้เห็นภัย ชื่อว่าภิกขุ กิเลเส ภินุทติติ ภิกขุ ผู้ทำลายกิเลส
 ทั้งหมดได้ ชื่อว่าภิกขุ, อมตรสัภิกขุคือ ภิกขุ ผู้บริโภกอมตรส (คือพระนิพพาน) ชื่อว่าภิกขุ^{๔๔},

๑.๖.๑๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ได้ให้
 ความหมายไว้ว่า ภิกษุ คือ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ, พระผู้ชาย, แปลตามรูปศัพท์ว่า
 “ผู้ขอ” หรือ “ผู้มองเห็นภัยในสงสาร” หรือ “ผู้ทำลายกิเลส”^{๔๕}

จากเอกสารที่กล่าวมาอาจสรุปสาระของภิกษุได้ว่า ภิกษุนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ
 ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ระดับต้น คือในภิกษุในขั้นของปุถุชน ระดับกลาง คือภิกษุในขั้น
 ของการเป็นนักคตินักปฏิบัติ และระดับสูง คือภิกษุที่จัดอยู่ในขั้นของความเป็นอริยะชนหรือหลุดพ้น
 จากกองกิเลส เพื่อทราบรายละเอียดของภิกษุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาเรื่องราวของภิกษุเพื่อ
 ตอบปัญหาดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย
 ดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ รวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือพระไตรปิฎก

๑.๗.๒ รวบรวมข้อมูลจาก เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ วรรณคดี เอกสาร
 งานวิจัย หนังสือ ตำราและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้

๑.๗.๓ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหางานวิจัยที่ต้องการทราบ

๑.๗.๔ สรุปผลของการวิจัยและข้อเสนอแนะ

^{๔๔}พระมหาโมคคัลลานะ, คัมภีร์อภิธานวรรณนา, แปลโดย พระมหาสมปอง มุทิโต, พิมพ์ครั้งที่ ๑,
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๑๓, ๕๑๕, ๕๑๘.

^{๔๕}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,
 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด), หน้า ๒๘๘.

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบคุณค่าและเห็นความสำคัญของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท